

BIBLIOGRAFIA

Źródła

I. Wydania i przekłady Statutów Synodu Zamojskiego

I.1. Wydania łacińskie:

Synodus Provincialis Ruthenorum. Habita in Civitate Zamosciae, Congregationis de Propaganda Fide, Romae 1724.

Synodus Provincialis Ruthenorum. Habita in Civitate Zamosciae, editio altera, Typis Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, Romae 1858.

Synodus Provincialis Ruthenorum. Habita in Civitate Zamosciae, editio tertia, Ex Typographia Polyglotta S. C. de Propaganda Fide, Romae 1883.

I.2. Przekład polski:

Synod Prowincjalny Ruski w Mieście Zamościu Roku 1720 odprawiony a w 1724 za rozkazem S. K. de Profan: F. łacińskim językiem w Rzymie w druku wydany, potym wkrótce z zalecenia J. W. J. X. Leona Kiszki metropolity całej Rusi na Polski przez J.X. Polikarpa Filipowicza Z. S. Bazylego Wielkiego, Opata Pińskiego na Leszczu przewidziany Roku Pańskiego 1785, Drukarnia XX. Bazyliańów, Wilno 1785.

I.3. Przekłady ukraińskie:

Синодъ провинціальный рускій отбувшій ся въ месте Замостю року 1720. Решеня Синоду провинціального провинціи Руской обряда грецкого соединеного, в: Додатокъ до чинностей и решень Руского провинціального собора въ Галичине отбувшого ся во Львовѣ въ р. 1891, Зъ друкарне Ставропигійского Института, Львовъ 1897, s. 200–276.

Synodi Provincialis Zamosceiensis Anno MDCCLXX Acta, Провінційний Синод у Замості 1720 року Божого. Постанови, wyd. Нова Зоря, Івано-Франківськ 2006.

II. Źródła rękopiśmienne

Allgemeine Verwaltungsarchiv. Alter Cultus. Wiedeń, Erzbistum Lemberg, rit. gr. 1780–1805, Kart. 212, Sign. 138, b. pag.

Potocka J. do E. Sieniawskiej, Lwów 26 VII 1719, Biblioteka Czartoryskich, sygn. 2708; Lwów 1 VIII 1720, Biblioteka Czartoryskich, sygn. 2708, k. 81.

III. Źródła drukowane

- A True Copy of the Latin Oration of the excellent Lord George Ossolinski...as it was pronounced to his Majestie at White-hall by the said Embassadour*, London 1621, przedruk w: *Anglo-Polish Renaissance Texts*, red. W. Chwalewik, Warszawa 1968, s. 247–262.
- Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie*, t. 1, Lwów 1868.
- Digesta Iustiniani = Digesta justyniańskie : tekst i przekład*, t. I–VII, red. T. Palmirski, Kraków 2013–2017.
- Documenta Unionis Berestiensis eiusque auctorum (1590–1560)*, wyd. A.G. Welykyj, Romae 1970.
- Duck A., *De Usu et Autoritate Iuris Civilis Romanorum in Dominiis Principum Christianorum libri duo*, Lipsiae 1686.
- Dubowicz J., *Hierarchia albo o zwierzchności w cerkwi bożej*, Lwów 1644.
- Epistolae metropolitaram Kioviensium Catholicorum (1613–1838)*, t. 1., wyd. A. Welykyj, Romae 1956.
- Magnum Bullarium Romanum. Bullarium Privilegiorum ac Diplomatum Romanorum Pontificum amplissima collectio*, t. V, cz. 2, Gratz 1965 (repr. Torino 1860).
- Mohyla P., *Lithos abo Kamień z procy Prawdy Cerkwie Świętej Prawosławney Ruskiej. Na skruszenie fałcznociemnej Perspektywy albo raczey Paszkwilu od Kassiana Sakowicza (...) Wypuszczony przez pokornego Oycza Euzebia Pimina*, Kijów 1644, w: *Архивъ Юго-Западной Россіи, издаваемый Временною Коммиссією для Разбора Древнихъ Актовъ* (dalej: АЮЗР), cz. 1, t. IX, Кієвъ 1887.
- Morochoowski E., *Paregoria albo Utulenie uszczypliwego Lamentu mniemanej Cerkwie Świętej wschodniej zmyślonego Theophila Orthologa*, Wilno 1612.
- Ohilewicz P., *Ecphonemata Liturgiey Greckiey (...) tudzież Harmonia Albo Krótkie Pogodzenie Różnic w Obrzędach między Mszą Rzymską a Liturgią Grecką z objaśnieniem obrzędów*, Wilno 1671.
- Pociej H., [wstęp do publikacji listu kijowskiego metropolity Misaiła IV (1476)], Wilno 1605, w: АЮЗР, cz. 1, t. VII, Кієвъ 1887.
- Praxis indebita circa sacramentorum administrationem ac varias ecclesiae ceremonias*, Lwów 1717, w: T. Śliwa, *Eucharystia w uchwałach grekokatolickiego synodu metropolii kijowskiej odprawionego w Zamościu w 1720 r.*, w: tenże, *Okruchy z historii Kościoła obrządku greckiego*, Przemyśl 2017, s. 361–369.
- Rutski W., *Sowita Wina*, Wilno 1621, w: АЮЗР, cz. 1, t. VII, Кієвъ 1887.
- Sakowicz K., *Epanorthosis abo Perspectiwa y objaśnienie błędów, herezey i zabobonów w Grekoruskiej cerwi Dyzunickiey, tak w artykułach wiary, jako w administrowaniu Sakramentów y w inszych obrzędach znajdujących się*, Kraków 1642.
- Sheptytsky A., *The Publication of the New Liturgicon (Видання нового служебника) 25.05.1942*, w: P. Galadza, *The theology and liturgical Works of Andrei Sheptytsky (1865–1944)*, „Orientalia Christiana Analecta” 272, Roma–Ottawa 2004, s. 419–430.
- Statuty synodalne wieluńsko-kaliskie Mikołaja Trąby z r. 1420*, z mat. przysp. przez B. Ulanowskiego uzupeł. i wyd. J. Fijałek i A. Vetulani, Kraków 1915.

- Supplicationes Ecclesiae Uniatae Ucrainae et Bielarusia (1600–1769)*, t. 1, wyd. A. Welykyj, Romae 1960.
- Volumina Legum. Prawa, konstytucje i przywileje Królestwa Polskiego i Wielkiego Xięstwa Litewskiego i wszystkich prowincji należących na walnych sejmach koronnych*, t. I, wyd. J. Ohryzko, Z. Kaczmarczyk, Petersburg 1859.
- Volumina Legum. Tom VII/O popowiczach*, online:
https://pl.wikisource.org/wiki/Volumina_Legum._Tom_VII/O_popowiczach [dostęp: 03.09.2018].
- Woyna-Orański P., *Zwierciadło albo zasłona od przewielebnego ojca Pachomiusza Woyna Orańskiego z łaski bożej i stoicy apostolskiej przeciw uszczypliwej Perspektywie*, Wilno 1645.

Opracowania

- Abraham A., *Stan ustawodawstwa kościoła polskiego w chwili wybuchu reformacji*, w: *Pamiętnik zjazdu historyczno-literackiego imienia Mikołaja Reja*, Kraków 1910.
- Abraham A., *Zezwolenie panującego lub panów na małżeństwo poddanych i świeckie opłaty małżeńskie*, w: *Księga pamiątkowa ku czci B. Orzechowicza*, t. I, Lwów 1916.
- Andrusiewicz A., *Carowie i cesarze Rosji*, Warszawa 2001.
- Anusik Z., *W cieniu rosyjskiego imperium. Zarys dziejów wewnętrznych i polityki zagranicznej Szwecji w latach 1718–1751*, „Acta Universitatis Lodzensis, Folia Historica”, vol. 69 (2000), s. 5–36.
- Bakalarz M., *Wpływ ustroju prawnego Kościoła łacińskiego na kształtowanie się aktualnego porządku prawnego katolickich Kościołów wschodnich na przykładzie urzędów protosyncela i syncela*, „Kościół i Prawo”, t. 7 (20) 2018, nr 2, s. 45–62.
- Bardach J., *Geneza romanizacji II Statutu litewskiego*, w: *Dawne prawo i myśl prawnicza. Prace historyczno-prawne poświęcone pamięci Wojciecha Marii Bartla*, red. J. Malec i W. Uruszczak, Kraków 1995, s. 191–206.
- Bardach J., *La Romanité dans les codifications lituaniennes à l'époque de la Renaissance*, w: *Le droit romain et le droit contemporain. Mélanges à la mémoire de Henryk Kupiszewski*, Warszawa 1996, s. 69–81.
- Bardach J., Leśnodorski B., Pietrzak M., *Historia ustroju i prawa polskiego*, Warszawa 2009.
- Bardach J., *Stan badań nad statutami litewskimi*, „Ateneum Wileńskie” 2 (1924), s. 289–349.
- Bardach J., *Statuty litewskie a prawo rzymskie*, Warszawa 1999.
- Bardach J., *Statuty litewskie jako wyraz kultury prawnej epoki i ich oddziaływanie na kraje sąsiednie*, w: *Dzieje Lubelszczyzny*, t. VI: *Między Wschodem a Zachodem*, Warszawa 1989, s. 305–338.
- Bardach J., *Statuty Wielkiego Księstwa Litewskiego – pomniki prawa doby Odrodzenia*, „Kwartalnik Historyczny” 81 (1974), z. 4, s. 750–780.
- Bardach J., *Świecki charakter zwyczajowego prawa małżeńskiego ludności ruskiej Wielkiego Księstwa Litewskiego (XV–XVII w.)*, w: *Studia z ustroju i prawa Wielkiego Księstwa Litewskiego XVII–XVIII w.*, Warszawa 1970.
- Bardach J., *Wpływ prawa rzymskiego na Statuty litewskie oraz ich oddziaływanie na kraje sąsiednie*, „Lithuania” 8 (1997), z. 1–2, s. 12–25.
- Bardach J., *Zwyczajowe prawo małżeńskie ludności ruskiej Wielkiego Księstwa Litewskiego (XV–XVII w.)*, w: *Studia z ustroju i prawa Wielkiego Księstwa Litewskiego XVII–XVIII w.*, Warszawa 1970.

- Bazyłow L., *Historia Rosji*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1975.
- Bielamowicz Z., *Implikacje w polskiej sztuce cerkiewnej wynikające ze współistnienia Cerkwi i Kościoła łacińskiego w dawnej Rzeczypospolitej*, „Premisla Christiana”, t. 3 (1989–1990), s. 302–303.
- Bieńkowski L., *Organizacja Kościoła Wschodniego w Polsce*, w: *Kościół w Polsce*, t. 2: *Wiek XVI–XVIII*, red. J. Kłoczowski, Kraków 1969, s. 781–1033.
- Bilanych J., *Synodus Zamostiana an. 1720 (eius celebratio, approbatio et momentum)*, „Analesta OSBM”, Series II, Sectio I, Romae 1960.
- Błońska M., Bułhak H., *Na tropach ksiąg cyrylickich wydawanych w państwie polsko-litewskim w XV–XVIII wieku. Próba charakterystyki*, w: *Najstarsze druki cerkiewno-słowiańskie i ich stosunek do tradycji rękopiśmiennej*, red. J. Rusek, W. Witkowski, A. Naumow, Kraków 1993, s. 179–189.
- Bodzioch-Kaznowska B., *Cerkiew parafialna pw. Narodzenia Pańskiego w Letniej w latach 1743–1775*, „Дрогобицький краєзнавчий збірник”, t. 6 (2002), s. 230–239.
- Brückner A., *Początki i rozwój języka polskiego*, Warszawa 1974.
- Budzyński Z., *Ludność pogranicza polsko-ruskiego w drugiej połowie XVIII wieku. Stan. Rozmieszczenie. Struktura wyznaniowa i etniczna*, t. 1, Przemyśl–Rzeszów 1993.
- Chabasińska A., *Relacje między Kościołem unickim a łacińskim na przełomie XIX i XX wieku w Galicji Wschodniej*, „Studia Lubuskie. Prace Instytutu Prawa i Administracji PWSZ w Sulechowie”, t. 2 (2006), s. 263–269.
- Chodyncki K., *Kościół prawosławny a Rzeczpospolita Polska. Zarys historyczny 1370–1632*, Warszawa 1934.
- Christianity and Family Law. An Introduction. Cambridge Studies in Law and Christianity*, red. J. Witte i G. Hauk, Cambridge 2017.
- Ciołka D., *Latynizacja Kościoła unickiego w Rzeczypospolitej po synodzie zamojskim*, Białystok 2014.
- Ciołka D., *Synod zamojski z 1720 r. i jego postanowienia*, „Almanach Diecezjalny”, t. 2 (2006), s. 9–39.
- Conrad H., *Das Tridentische Konzil und die Entwicklung des kirchlichen und weltlichen Eherechts*, w: *Das Weltkonzil von Trient*, t. I, red. G. Schreiber, Freiburg 1951, s. 297–322.
- Ćwikła L., *Ingerencja cara rosyjskiego Piotra I (1682–1725) w sprawy wyznaniowe Rzeczypospolitej*, „Studia z Prawa Wyznaniowego”, t. 6 (2003), s. 71–87.
- Czacki T., *Czy prawo rzymskie było zasadą praw litewskich i polskich? I czy z północnymi narodami mieliśmy wiele wspólnych praw i zwyczajów? Rozprawa czytana w Krzemieńcu na otwarciu roku szkolnego 1808 w Gimnazjum Wołyńskim przez Tadeusza Czackiego*, Wilno 1809.
- Czacki T., *O litewskich i polskich prawach o ich duchu, źródłach, związku, i o rzeczach zawartych w pierwszym Statucie dla Litwy 1529 roku wydanym*, Kraków 1861.
- Czerska D., *Sobornoje Ułożenije 1649 roku. Zagadnienia społeczno-ustrojowe*, Warszawa 1970.
- Dąbrowski T., *Różnice między unią a schizmą pod względem dogmatycznym i liturgicznym*, odbitka z „Wiadomości Katolickich”, Lwów 1883, s. 8–13.
- Dauviller J., De Clercq C., *Le mariage en droit canonique oriental*, Paris 1936.
- Dębiński A., *Ecclesia vivit lege romana. Znaczenie prawa rzymskiego dla rozwoju prawa Kościoła łacińskiego*, w: *Starożytne kodyfikacje prawa*, red. tenże, Lublin 2000.
- Dębiński A., *Kościół i prawo rzymskie*, Lublin 2007.
- Dębski K., *Bohaterstwo unitów podlaskich (1875–1905)*, Warszawa 1993.

- Dicker J., *Pokuta kościelna w prawie wiejskim polskim od XVI do XVIII w.*, „Pamiętnik Historyczno-Prawny” 1 (1925).
- Długosz T., *Korektury rzymskie w statutach synodów prowincjonalnych gnieźnieńskich z r. 1607, 1628, 1634*, „Polonia Sacra” 4 (1951).
- Długosz T., *Niedoszły synod unicko-prawosławny we Lwowie 1628 r.*, „Collectanea Theologica” 19 (1938), s. 479–506.
- Dylągowa H., *Dzieje Unii Brzeskiej (1596–1918)*, Olsztyn 1996.
- Dylągowa H., *Unia brzeska i unicy w Królestwie Polskim*, Warszawa 1989.
- Dymyd M., *La figura giuridica del vescovo della Chiesa Unita di Kyiv sulla base dei suoi sinodi (1589–1891)*, L’viv 1999.
- Dzięgielewski J., *O tolerancję dla zdominowanych; polityka wyznaniowa Rzeczypospolitej w latach panowania Władysława IV*, Warszawa 1986.
- Ehrenkreutz S., *Zagadnienie wpływu prawa rzymskiego na statuty litewskie*, w: *Pamiętnik VI Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Wilnie 17–20 września 1935 r.*, t. I: *Referaty*, Lwów 1935, s. 192.
- Encyklopedia Wiedzy o Jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564–1995*, red. L. Grzebień, Kraków 1996.
- Epistolae Feliciani Philippi Wolodkovycz metropolitae Kioviensis Catholici (1762–1778)*, cz. I–II, ed. A.G. Welykyj, Romae 1967–1969.
- Epistolae Jasonis Junosza Smogorzewskij metropolitae Kioviensis Catholici (1780–1788)*, ed. A.G. Welykyj, Romae 1965.
- Epistolae metropolitaram Kioviensium Catholicorum Leonis Kiška, Athanasii Szeptyckij, Floriani Hrebnyckij 1714–1762*, ed. A.G. Welykyj, Romae 1959.
- Fenczak A.S., *Kościół greckokatolicki w Polsce do roku 1772 jako dzieło swojej epoki (w poszukiwaniu szerszych perspektyw badawczych)*, w: *Polska – Ukraina. 1000 lat sąsiedztwa*, t. 2, red. S. Stępień, Przemyśl 1994, s. 103.
- Galadza P., *The theology and liturgical Works of Andrei Sheptytsky (1865–1944)*, „Orientalia Christiana Analecta” 272 (2004).
- Gierszewski S., *Obywatele miast Polski przedrozbiorowej. Studium źródłoznawcze*, Warszawa 1973.
- Gil A., *Chełmska diecezja unicka 1596–1810. Dzieje i organizacja. Studia i materiały z dziejów chrześcijaństwa wschodniego w Rzeczypospolitej*, Lublin 2005.
- Gil A., Skoczyła I., *Kościół Wschodnie w państwie polsko-litewskim w procesie przemian i adaptacji: metropolia kijowska w latach 1458–1795*, Lublin–Lwów 2014.
- Godek S., *Elementy prawa rzymskiego w III Statucie litewskim (1588)*, Warszawa 2004.
- Godek S., *Wpływ prawa bizantyjskiego na opiekę w ‘Ruskiej Prawdzie’ i w 7 Statucie litewskim*, „Zeszyty Prawnicze” [UKSW] 1 (2001), s. 124–149.
- Gołąb K., *Biskup Filip z Fermo i jego statuty legackie z 1279 r.*, „Roczniki Historyczne” 26 (1960), s. 255–264.
- Góralski W., *Reforma trydencka w diecezji i prowincji kościelnej mediolańskiej w świetle pierwszych synodów kard. Karola Boromeusza*, Lublin 1988.
- Góralski W., *Statuty synodalne legata Jakuba z Leodium*, „Prawo Kanoniczne” 27 (1984), nr 3–4, s. 149–170.
- Halecki O., *Od unii florenckiej do unii brzeskiej*, t. 1–2, przeł. Anna Niklewicz, Lublin–Rzym 1997.

- Harasiewicz M., *Annales Ecclesiae Ruthenae gratiam et communionem cum s Sede Romana habentis, ritumque Graeco-Slavicum observantis, cum singulari respectu ad dioecesis Ruthenas Leopoliensem, Premisliensem et Chelmensem*, Leopoli 1862.
- Huzda J., *Pratiche liturgiche e problematiche della Chiesa cattolica ucraina attuale in diaspora*, Roma 1991.
- Insadowski H., *Rzymskie prawo małżeńskie a chrześcijaństwo*, Lublin 1935.
- Jan Paweł II, *List Apostolski na 400-lecie Unii Brzeskiej*, „L'Osservatore Romano” [wyd. pol.] 17 [180], nr 2 (1996) s. 4–8.
- Janocha M., *Ars longa – ars eterna. O dwóch koncepcjach czasu w kulturze i sztuce europejskiej Zachodu i Wschodu*, w: *Ars longa. Prace dedykowane pamięci profesora Jana Białostockiego*, red. M. Porzęcka, Warszawa 1999, s. 151–168.
- Janocha M., *Niektóre aspekty ikonografii unickiej na terenie Rzeczypospolitej*, w: *Śladami unii brzeskiej*, red. R. Dobrowolski, M. Zemło, Lublin–Supraśl 2010, s. 495–543.
- Janusz B., *Przewodnik po Lwowie*, Lwów 1922.
- Jugie M., *Teologia Dogmatica Christianorum Orientalium*, t. 3, Parisiis 1930.
- Kochańczyk J., *Polska – Rosja. Wojna i pokój*, t. 1: *Od Chrobrego do Katarzyny*, b.m.w. 2012.
- Kolańczyk K., *Najdawniejsze polskie prawo spadkowe*, Poznań 1939.
- Kołodziej M., *Prawosławie i katolicyzm w dzienniku podróży do Włoch i na wyspę Malte (1697–1699) P.A. Tolstoja*, w: *Dzieło chrystianizacji Rusi Kijowskiej i jego konsekwencje e kulturze Europy*, red. R. Łużny, Lublin 1988, s. 175–185.
- Konarski K., *Kultura polska na Rusi. Szkice z dziejów kultury polskiej*, Warszawa 1918.
- Korgunyk A., *Le fonti del diritto particolare Ukraino nel CCEO : il Sinodo di Zamosc (1720) e il Sinodo di Leopoli (1891)*, Roma 2002.
- Kościół w Polsce*, t. 2: *Wiek XVI–XVIII*, red. J. Kłoczowski, Kraków 1969.
- Kosińska U., *Rosja wobec sejmu jesiennego 1720 r.*, „Kwartalnik Historyczny”, R. 111 (2004), s. 39–67.
- Köstler R., *Die väterliche Ehebewilligung. Eine kirchenrechtliche Untersuchung auf rechtsvergleichender Grundlage*, Stuttgart 1908.
- Krasny P., *Sztuka cerkiewna na ziemiach polskich w XVIII wieku. Kilka uwag terminologicznych*, w: *Sztuka ziem wschodnich Rzeczypospolitej XVI–XVIII w.*, red. J. Lileyko, Lublin 2000, s. 125–139.
- Kułak A., *Ołtarz czy ikonostas?*, w: *Śladami unii brzeskiej*, R. Dobrowolski, M. Zemło, Lublin–Supraśl 2010, s. 577–586.
- Kumor B., *Alumnaty papieskie*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 1, red. F. Gryglewicz, R. Łukaszyk, Z. Sułowski, Lublin 1973, kol. 394–395.
- Kumor B., *Geneza i zawarcie unii brzeskiej*, w: *Unia brzeska z perspektywy czterech stuleci*, red. J.S. Gajek, S. Nabywaniec, Lublin 1998, s. 27–55.
- Kupiszewski H., *Prawo rzymskie a współczesność*, wyd. 2, Kraków 2013.
- Kutrzeba S., *Historia ustroju Polski w zarysie*, t. II: *Litwa*, Lwów–Warszawa 1921.
- Kutrzeba S., *Historia źródeł dawnego prawa polskiego*, t. II: *Litwa*, Lwów–Warszawa–Kraków 1926.
- Lacey T.A., *Marriage in Church and State*, London 1949.
- Leisching P., *Vertrag – Frauenraub – Partnerschaft. Ehe gestern, heute, morgen*, München 1971.
- Lewicki K., *Sprawa unji Kościoła wschodniego z rzymskim w polityce dawnej Rzeczypospolitej*, Warszawa 1934.

- Likowski E., *Dzieje Kościoła unickiego na Litwie i Rusi w XVIII i XIX wieku uważane głównie ze względu na przyczynę jego upadku*, t. 1–2, Warszawa 1906.
- Lisowski S., *O morowem powietrzu w Warszawie*, „Album literackie. Pismo zbiorowe poświęcone dziejom i literaturze krajowej”, t. 2 (1849), s. 221–233.
- Lorens B., *Bazylianie prowincji koronnej w latach 1743–1780*, Rzeszów 2014.
- Marzec Ł., *Między Rzymem, Dunajem i Murem Hadriana : prawo rzymskie i Europa w De Usu et Autoritate Iuris Civilis Romanorum in Dominiis Principum Christianorum (1653) Arthura Ducka*, Kraków 2015.
- Marzec Ł., *Roman law: the friend or enemy of Church? Some remarks on the attitude of Church towards the Roman law in the Middle Ages*, w: *Servabo Legem Tuam in Toto Corde Meo. Księga Pamiątkowa dla uczczenia 70 rocznicy urodzin ks. prof. dr hab. Józefa Krzywdy*, Kraków 2013.
- Matus I., *Obraz Cerkwi unickiej w obwodzie białostockim na początku XIX wieku*, „Studia Wschodniosłowiańskie”, t. 15 (2015), s. 587–608.
- Melnyk M., Pilipowicz W., *Kazania i komentarze sakramentalno-liturgiczne z Trebnika św. Piotra Mohyły*, Olsztyn 2003.
- Meyendorff P., *The Liturgical Reforms of Peter Moghila: A New Look*, „St. Vladimir’s Theological Quarterly” 29 (1985), s. 101–114.
- Michalski J., *Studia nad reformą sądownictwa i prawa sądowego w XVIII w.*, cz. 1, Wrocław–Warszawa 1958.
- Moniuszko A., *Projekty korektury ziemskiego prawa koronnego Jana Januszowskiego – polityczne uwarunkowania niepowodzenia*, „Studia z dziejów Państwa i Prawa Polskiego”, t. XVI (2013), s. 59–71.
- Nabywaniec S., *Diecezja przemyska greckokatolicka w latach 1772–1795*, „Premisla Christiana”, t. 5 (1992–1993), s. 9–294.
- Nabywaniec S., *Recepcja reform kościelnych cesarza Józefa II w greckokatolickiej diecezji przemyskiej*, w: *Polska – Ukraina. 1000 lat sąsiedztwa*, t. 3, red. S. Stępień, Przemyśl 1996, s. 115–125.
- Nabywaniec S., *Relacje między obrządkami łacińskim i greckokatolickim oraz problem ruteni-zacji i uniatyzacji w kontekście tak zwanej “kradzieży dusz”*, w: *Polska – Ukraina. 1000 lat sąsiedztwa*, t. 4: *Studia z dziejów greckokatolickiej diecezji przemyskiej*, red. S. Stępień, Przemyśl 1998, s. 221–231.
- Nabywaniec S., *Unicka archidiecezja kijowska w okresie rządów arcybiskupa metropolity Felicjana Filipa Wołodkowicza 1762–1778*, Rzeszów 1998.
- Naumow A., *Wiara i historia. Z dziejów literatury cerkiewnosłowiańskiej na ziemiach polsko-litewskich*, Kraków 1996.
- Naumow A., *Wileńskie służebniki z 1691 i 1692 roku*, w: *Słowianie Wschodni. Duchowość, mentalność, kultura*, red. A. Rażny, D. Piwowarska, Kraków 1997, s. 31–36.
- Nowak Z., *Priesthood in the Teachings for the Clergy*, Kraków 2017.
- Nowakowski P., *Losy liturgii bizantyńsko-słowiańskiej w Kościele Greckokatolickim*, „Polonia Sacra” 2/46 (1998), s. 173–189.
- Nowakowski P., *Metropolita kijowski Piotr Mohyła i jego reforma liturgiczna*, w: *Pokazanie Cerkwi prawdziwej. Studia nad dziejami i kulturą Kościoła prawosławnego w Rzeczypospolitej*, red. P. Chomik, Białystok 2004, s. 85–102.
- Nowakowski P., *Problematyka liturgiczna w międzywyznaniowej polemice po Unii Brzeskiej (1596–1720)*, Kraków 2004.

- Nowakowski P., *Rozwój liturgii w Cerkwi na Ukrainie i Białorusi*, „Krakowskie Zeszyty Ukrainoznawcze” 5–6 (1997), s. 119–128.
- Nowakowski P., *Synod Zamojski 1720 w społeczno-polityczne i życie kościelne Ukrainy*, „Вісник аграрної історії. Науковий Журнал”, nr 25–26 (2018), s. 9–16.
- O'Malley J. W., *Trydent. Co się zdarzyło podczas soboru*, Kraków 2014.
- Osadczy W., *Kościół i Cerkiew na wspólnej drodze. Concordia 1863. Z dziejów porozumienia między obrządkiem greckokatolickim a łacińskim w Galicji Wschodniej*, Lublin 1999.
- Osadczy W., *Latynizacja Kościołów wschodnich*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 10, red. A. Szostek i inni, Lublin 2010, kol. 555–556.
- Paris Ch.B., *Marriage in XVIIth Century Catholicism*, Tournai 1975.
- Pelesz J., *Geschichte der Union der ruthenischen Kirche mit Rom von den ältesten Zeiten bis auf die Gegenwart*, t. 2, Würzburg–Wien 1881.
- Pipes R., *Rosja carów*, Warszawa 2012.
- Płaza S., *Historia prawa w Polsce na tle porównawczym*, cz. I, Kraków 1997.
- Popiołek B., *Lwów w czasach Augusta II*, w: *Lwów. Miasto, społeczeństwo, kultura. Studia z dziejów Lwowa*, t. 4, red. K. Karolczak, Kraków 2002, s. 93–105.
- Popowicz O., *Przemyski ośrodek muzyki cerkiewnej, zarys problematyki*, w: *Polska – Ukraina. 1000 lat sąsiedztwa*, t. 5, red. S. Stępień, Przemyśl 2000, s. 355–358.
- Potoczna A., „Znaczenie ośrodka muzycznego w Przemyślu w rozwoju ukraińskiej muzyki w Galicji w XIX w. na przykładzie twórczości M. Werbyckiego i I. Ławrowskiego”, mps w Bibliotece Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2009.
- Praszko I., *De Ecclesia Ruthena Catholica sede metropolitana vacante 1655–1665*, Romae 1944.
- „Przegląd Prawosławny”, online: http://przegladprawoslawny.pl/articles.php?id_n=3300&id=8 [dostęp: 03.09.2018].
- Ptaszycki S., *Pierwsze wydanie trzeciego Statutu Litewskiego i jego przeróbki*, w: *Księga pamiątkowa ku uczczeniu czterechsetnej rocznicy wydania pierwszego Statutu Litewskiego*, red. S. Ehrenkreutz, Wilno 1935, s. 159–184.
- Radwan M., *Carat wobec Kościoła greckokatolickiego w zaborze rosyjskim 1796–1839*, Roma–Lublin 2001.
- Raes A., *Le liturgicon ruthene depuis l'Union de Brest*, „Orientalia Christiana Periodica” (dalej: OCP) 8 (1942), s. 95–135.
- Raes A., *Le rituel ruthene depuis l'Union de Brest*, OCP 1 (1935), s. 361–392.
- Raudeliūnas V., *Trečiojo Lietuvos Statuto pataisos (XVI a. pab.)*, w: *Teisinių institutų raida Lietuvoje XIV–XIX*, red. P. Dičius et al, Vilnius 1981.
- Reszczyński J., *Sądownictwo i proces w kodyfikacji Macieja Śliwnickiego z 1523 roku*, Kraków 2008.
- Roberts J.B., *The Banns of Marriage. An Historical Synopsis and Commentary*, Washington (D.C.) 1931.
- Rzemieniuk F., *Walki polityczne greckokatolickiego duchowieństwa o niepodległość Ukrainy w okresie II Rzeczypospolitej (1918–1939)*, Siedlce 2003.
- Rzońca J., *Kościół unicki w okresie panowania Wazów (1596–1668)*, w: *400-lecie Unii Brzeskiej. Tło polityczne, społeczne, i kulturalne*, red. A. Zakrzewski, J. Fałowski, Częstochowa 1996, s. 40 i n.
- Schatz K., *Sobory powszechne. Punkty zwrotne w historii Kościoła*, Kraków 2001.
- Senyk S., *The Sources of the Spirituality of St. Josaphat Kuncevyč*, OCP 51 (1985), s. 425–436.

- Senyk S., *The Ukrainian Church and Latinization*, OCP 56 (1990), s. 173–174.
- Serczyk W., *Historia Ukrainy*, wyd. 3, Wrocław–Warszawa–Kraków 2001.
- Serczyk W., *Koliszczyzna*, Kraków 1968.
- Silnicki T., *Kościół a zasada swobodnej dyspozycji własności ziemskiej w Polsce wieków średnich. Z dziejów Kościoła w Polsce*, Warszawa 1960.
- Silnicki T., *Sobory powszechne a Polska*, Warszawa 1962.
- Sochaniewicz K., *Rozwody na Rusi Halickiej w XV-XVI w.*, „Pamiętniki Historyczno-Prawne” 7 (1929).
- Sójka-Zielińska K., *Historia prawa*, Warszawa 1993.
- Sołtysiak A., „Przemiany wewnątrz cerkwi greckokatolickich po Synodzie Zamojskim w 1720 roku”, mps w Bibliotece UKSW, 2006.
- Sondel J., *Il diritto romano quale basi dei progetti di codificazione nell’antica Polonia*, w: *Roman Law as Formative of Modern Legal Systems Studies in Honour of Wiesław Litewski*, red. J. Sondel, J. Reszczyński, P. Ściślicki, Kraków 2003, s. 137–150.
- Sondel J., *Nauczanie uniwersyteckie w świetle przywileju fundacyjnego Kazimierza Wielkiego*, „Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa” 2 (2008), s. 55–70.
- Sondel J., *Prawo rzymskie jako podstawa projektów kodyfikacyjnych w dawnej Polsce*, „Zeszyty Prawnicze Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego”, t. I (2001), s. 47–69.
- Srogosz T., *Koliszczyzna w ukraińskiej historiografii i aktualnych podręcznikach historii*, seria: Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, „Rocznik Polsko-Ukraiński”, t. 16 (2014), s. 243–261.
- Stasiak M., *Disciplina sacramentale della Chiesa di rito bizantino-slavo in Polonia secondo i sinodi provinciali di Zamosc (1720) e di Leopoli (1891)*, Roma 1974.
- Stasiak M., *Wpływy łacińskie w statutach prowincjalnego synodu zamojskiego (1720)*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” t. XXII, z. 5 (1975), s. 95–106.
- Susza J., *Cersus vitae et certamen martyrii B. Josaphat Kuncevicii archiep. polocensis et vitebscensis et mstislavensis*, *Ordinis Divii Basilii Magni*, wyd. J. Marttinov, Parisiis 1865.
- Śliwa T., *Boczne ołtarze w cerkwiach katolickich ruskiej diecezji przemyskiej w połowie XVIII w. – przejaw latynizacji. Na przykładzie trzech dekanatów: drohobyckiego, jaślickiego i krośnieńskiego*, w: tenże, *Okruchy z historii Kościoła obrządku greckiego*, Przemyśl 2017, s. 479–492.
- Śliwa T., *Eucharystia w uchwałach greckokatolickiego synodu metropolii kijowskiej odprawionego w Zamościu w 1720 r.*, w: tenże, *Okruchy z historii Kościoła obrządku greckiego*, Przemyśl 2017, s. 361–369.
- Śliwa T., *Eucharystia w uchwałach greckokatolickiego synodu metropolii kijowskiej odprawionego w Zamościu*, w: tenże, *Okruchy z historii Kościoła obrządku greckiego*, Przemyśl 2017, s. 357–374.
- Śliwa T., *Kościół greckokatolicki w latach 1696–1764*, w: *Historia Kościoła w Polsce*, t. 1: *Do roku 1764*, cz. 2: *Od roku 1506*, red. B. Kumor, Z. Obertyński, Poznań–Warszawa 1974, s. 458–478.
- Śliwa T., *Kościół greckokatolicki w Rzeczypospolitej (1764–1795)*, w: *Historia Kościoła*, t. 2: *1764–1945*, cz. 1: *1764–1795*, red. B. Kumor, Z. Obertyński, Poznań–Warszawa 1979, s. 105–121.
- Śliwa T., *Kościół unicki w Polsce w latach 1596–1696*, w: *Historia Kościoła w Polsce*, t. 1: *Do roku 1764*, cz. 2: *Od roku 1506*, red. B. Kumor, Z. Obertyński, Poznań – Warszawa 1974, s. 259–309.
- Śliwa T., *Kościół wschodni w monarchii Jagiellonów w latach 1506–1596*, w: *Historia Kościoła w Polsce*, t. 1: *Do roku 1764*, cz. 2: *Od roku 1506*, red. B. Kumor, Z. Obertyński, Poznań–Warszawa 1974, s. 87–100.

- Śliwa T., *Wpływ soboru trydenckiego na uchwały synodu zamojskiego (1720)*, w: tenże, *Okruchy z historii Kościoła obrządku greckiego*, Przemyśl 2017, s. 22–23.
- Święcicka P., *Proces Jezusa w świetle prawa rzymskiego. Studium historyczno-prawne*, Warszawa 2012.
- Świstun F., *Spory austriackich Rusinów o kwestię narodowościową*, „Świat Słowiański” R. 6 (1910), t. 2, s. 25–308.
- Szegda M., *Działalność prawno-organizacyjna metropolity Józefa IV Welamina Rutskiego (1613–1637)*, Warszawa 1967.
- Szeptycka Z., *Młodość i powołanie ojca Romana Andrzeja Szeptyckiego zakonu św. Bazylego Wielkiego opowiedziane przez Matkę jego 1865–1892*, oprac. B. Zakrzewski, Wrocław 1993.
- Taubenschlag R., *Wpływy rzymsko-bizantyńskie w drugim Statucie litewskim*, Lwów 1933.
- Tazbir J., *Unia wielkich nadziei*, „Gazeta Wyborcza”, 17–18 sierpnia 1996, s. 16.
- Tomalska J., *Unickie ikony na Podlasiu w XVII–XVIII wieku*, w: *Śladami unii brzeskiej*, red. R. Dobrowolski, M. Zemło, Lublin–Supraśl 2010, s. 559–576.
- Turyk P., *Unici wobec prześladowań*, w: *Uniwersalizm i tradycja w kulturze. Wybrane zagadnienia*, cz. 1, red. M. Danielak-Chomać, A. Roguska, Siedlce 2008, s. 123–140.
- Uruszczak W., *Commune incliti Poloniae Regni privilegium constitutionum et indultuum. O tytule i mocy prawnej Statutu Łaskiego z 1506 roku*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” 5 (2006), s. 115–136.
- Uruszczak W., *Korektura praw z 1532 r. Studium historyczno-prawne*, t. 1–2, Kraków 1990–1991.
- Uruszczak W., *Próba kodyfikacji prawa polskiego w pierwszej połowie XVI wieku: Korektura praw z 1532 r.*, Warszawa 1979.
- Volterra E., *La Conception du mariage d'après les juristes romains*, Padova 1940.
- Wasilewski T., *Tolerancja religijna w Wielkim Księstwie Litewskim w XVI–XVII w.*, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce” XIX (1974), s. 117–28.
- Wenger A., *Les influences du Rituel de Paul V sur le Trebnik de P. Moghila*, „Revue des Sciences Religieuses”, vol. hors série (1956): *Melanges en l'honneur de Monseigneur M. Andrieu*, s. 477–499.
- Wereda D., *Biskupi unickiej metropolii kijowskiej w XVIII wieku*, Siedlce–Lublin 2013.
- Westermarck E., *Histoire du mariage*, Paris 1938.
- Wielhorski W., *Ziemie ukraińskie Rzeczypospolitej. Zarys dziejów*, Londyn 1959.
- Winter E., *Byzanz und Rom im Kampf um die Ukraine, 955–1939*, Leipzig 1942.
- Wisner H., *Unia lubelska i III Statut litewski*, „Zapiski Historyczne” 51 (1986), z. 1, s. 41 i n.
- Wojciechowska B., *Małżeństwo w ustawodawstwie synodalnym Kościoła polskiego w późnym średniowieczu*, „Czasopismo Prawno-Historyczne”, t. LXVII (2015), z. 1, s. 21–29.
- Woliński J., *Polska i Kościół prawosławny. Zarys historyczny*, Lwów 1936.
- Woroniecki A., *Przeszkoda małżeńska przystojności publicznej*, Łódź 1935.
- Zakrzewski A., *Między Unią Lubelską a Zaręczeniem Wzajemnym Obojga Narodów – przemiany pozycji Wielkiego Księstwa Litewskiego w Rzeczypospolitej*, w: *Integration and incorporation in the early modern central and eastern Europe*, Mińsk 2010.
- Zakrzewski A., *O kulturze prawnej Wielkiego Księstwa Litewskiego XVI–XVIII wieku – uwagi wstępne*, w: *Kultura i języki Wielkiego Księstwa Litewskiego*, red. M.T. Lisisowa, Kraków 2005, s. 46 i n.
- Związek J., *Św. Jozafat Kuncewicz w polskim kaznodziejstwie katolickim*, w: *400-lecie Unii Brzeskiej. Tło polityczne, społeczne, i kulturalne*, red. A. Zakrzewski, J. Fałowski, Częstochowa 1996, s. 161–195.

* * *

- Александрович В.С., Ричков П.А., *Собор святого Юра у Львові*, Техніка 2008.
- Андрусак М., *Проект знесення нашого обряду*, „Записки Чину Святого Василя Великого”, t. 3 (1930), cz. 3–4, s. 574–581.
- Бантыш-Каменский Н.Н., *Историческое известие о возникшей в Польше унии*, Вильно 1864.
- Ваврик М., *До історії Службника в Українській Католицькій Церкві в 2-ій половині 17-го століття*, „Analecta Ordinis S. Basilii Magni” (dalej: „Analecta OSBM”) 10 (1979), s. 98–142.
- Ваврик М., *Службник митрополита Жоховського 1692 р.*, „Analecta OSBM” 12 (1985), s. 311–341.
- Ваврик М., *Церковні друкарні й видання в Укр. Кат.Церкві 17-го ст.*, „Analecta OSBM” 15 (1974), s. 111–120.
- Бардах Ю., *Литовские статуты — памятники права периода Возрождения*, w: *Культурные связи народов Восточной Европы в XVI в.*, red. Б.А. Рыбаков, Москва 1976.
- Великий А.Г., *З Літопису Християнської України. Церковно-історичні радіолекції з Ватикану*, кн. 3, XIV-XV ст., Рим–Львів 1969.
- Галадза П., *Літургічне питання і розвиток богослужень напередодні Берестейської унії аж до кінця XVII століття*, w: *Берестейська унія та внутрішнє життя Церкви в XVII столітті*, Матеріали Четвертих Берестейських читань, red. Б. Гудзяк, О. Турій, Львів 1997, s. 1–29.
- Грушевський М., *З історії релігійної думки на Україні*, Львів 1925.
- Грушевський М., *Історія України-Руси*, t. 8, Київ 1922.
- Гудзяк Б., *Криза і реформа. Київська митрополія, Царгородський патріархат і генеза Берестейської унії*, Львів 2000.
- Гуцуляк Л.Д., *Божественна Літургія Йоана Золотоустого в київській митрополії після унії з Римом*, Львів 2004.
- Додатокъ до чинностей и решень Руского Провиціального Собора въ Галичине отбувшого ся во Львовѣ въ р. 1891*, Львовъ 1897.
- Дорошенко Д., *Православна Церква в минулому й сучасному житті українського народу*, Берлін 1940.
- Желеховській Ю., *Іоань Снігурскій его жизнь і дьятельность*, Львовъ 1894.
- Жуковський А., *Петро Могила і питання єдності церков*, Київ 1997.
- Завада О., „Від замойського універсалізму до львівського партикуларизму: Божественна Літургія та почитання Пресвятої Євхаристії у львівській єпархії (1715–1746 pp.)”, 2011 (praca licencjacka, Ukraiński Katolicki Uniwersytet we Lwowie).
- Зноско К., *Исторический очерк церковной унии ее происхождение и характер*, Москва 1993.
- Карташев А., *Очерки по истории Русской Церкви*, t. 2, Париж 1959.
- Киприанович Г.Я., *Высокопреосвященный Иосиф Семацко митрополит литовский и виленский. Очерк его жизни и деятельности по воссоединению западнорусских униатов с православною церковью в 1839 г.*, Вильна 1894.
- Кожаев М.М., *Категория власти согласно концепции „Москва Третий Рим”*, „Известия Тульского Государственного Университета. Гуманитарные Науки”, nr 2 (2009), s. 13–23.
- Лаппо И.И., *К вопросу о первом издании Литовского статута 1588 года*, „Tauta ir žodis” [Kaunas], t. V (1928).

- Лаппо И.И., *Литовский статут 1588 года*, t. 1: Исследование, cz. 2, Ковно 1934.
- Малинин В., *Старец Елеазарова монастыря Филофей и его послания*, Киев 1901.
- Марусин М., *Божественна Літургія*, Рим 1992.
- Матеріали до культурної історії Галицької Русі XVIII і XIX віку*, zedr.: М. Зубрицьки, Ю. Кміт, І. Кобилецьки, І. Левицьки, І. Франком, red. І Франко, Львів 1902.
- Маячанець Л., *Невінчані шлюби на Україні в XVI–XVII ст.*, „Записки Українського наукового товариства в Києві” 3 (1909).
- Маячанець Л., *Шлюб на Русі-Україні в XVI–XVII ст.*, „Зоря” [Львів] 6 (1885), nr 13–18.
- Мудрий С., *Замойський синод і його значення для Української Католицької Церкви*, w: *Провінційний Синод у Замості 1720 року Божого. Постанови*, Івано-Франківськ 2006, s. 5–15.
- Недельский С., *Униатский митрополит Лев Кишка и его значение в истории Унии*, Вильно 1893.
- Объ исправленіи богослужебныхъ книгъ. Окружное письмо униатскаго митрополита Афанасія Шептицкаго к духовенству от 1738 года*, Почаевъ 1905.
- Онищук І., *Замойський синод 1720 р. Історично-юридичний аналіз*, Івано-Франківськ 2014.
- Павлович С., *Опыт истории Замойского униатского провинциального собора*, Гролно 1904.
- Пері В. (Peri V.), *Берестейська унія у римському баченні*, w: *Історичний контекст, укладення Берестейської унії і перше поунійне покоління*, Матеріали Перших Берестейських читань, red. Б. Гудзяк, О. Турій, Львів 1995, s. 7–25.
- Петровский А., *Учительное известие при слаянском Служебнике*, „Христианское чтение”, t. 235 (1911), cz. 2.
- Попелястий В., *Богослов'я таїнства покаяння на основі текстів Требника митрополита Петра Могили*, „Acta studiosa: богословський науковий збірник” 7 (2014): *Літургійний випуск*, s. 80–83.
- Пташицкий С.Л., *К истории литовского права после Третьего статута*, Санкт-Петербург 1893.
- Пташицкий С.Л., *К вопросу об изданиях и комментариях Литовского Статута*, Санкт-Петербург 1903.
- Ричков П.А., Луц В.Д., *Почаївська Свято-Успенська лавра*, Київ 2000.
- Рудовичь І., *Епископы Шептицки*, „Богословский вестникъ” 2 (1901), s. 289 – 305.
- Рункевич С.Г., *Из истории русской Церкви в царствование Петра Великого*, „Христианское чтение”, nr 4 (1900), s. 551–586.
- Сеник С., *Латинізація в Українській Католицькій Церкві*, Люблин 1990.
- Сеник С., *Передумови Берестейської унії*, w: *Основні Документи Берестейської унії*, red. М. Янів, Львів 1996, s. 5–47.
- Станіславський В.В., *Жабокрицький Діонісій*, w: *Енциклопедія історії України*, t. 3: Е-Й, red. В.А. Смолій і ін., Київ 2005, s. 133.
- Титов Ф., *Матеріали для історії книжкової справи на Україні в XVI - XVIII в.в.*, Київ 1924 [przedruk H. Rothe, Wien 1982].
- Федорів Ю., *Історія Церкви в Україні*, Львів 2007.
- Федорів Ю., *Замойський синод 1720 р.*, Рим 1974.
- Федорів Ю., *Обряди Української Церкви*, Рим–Торонто 1970.
- Флоровский Г.В., *Пути русского богословия*, Париж 1937.

- Хойнацкій А., *Западнорусская церковная унія въ ея богослуженіи и обрядахъ*, Київ 1871.
- Хойнацкий А.Ф., *Почаевская Успенская лавра. Историческое описание*, Почаев 1897.
- Хрусцевич Г., *История Замойского собора (1720 года)*, Вильно 1880.
- Чубатий М., *Історія християнства на Русі-Україні*, т. 2, cz. 1, (1353–1458), Рим–Нью Йорк 1976.
- Шевченко І., *Україна між Сходом і Заходом. Нариси з історії культури до початку XVIII століття*, Львів 2001.
- Щурат В., *В обороні Потієвої Унії. Письмо о. Петра Камінського Ч.С.В.В. авдітора гр.-кат. Митрополії 1685 р.*, Львів 1929.
- Яковенко Н., *Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України*, Київ 2006.